

**INKLYUZIV TA'LIMDAGI MUAMMO VA ULARNING YECHIMLARI.**

*Namangan Davlat Pedagogika Instituti*  
*Maxsus pedagogika logopediya*  
*1-kurs magistratura talabasi*  
**Davronova Shaxnoza Maxkamali qizi**

**Annotatsiya:** *ushbu maqola inklyuziv ta'lim bilan bog'liq muammolarni o'rganib chiqadi va turli ehtiyojli o'quvchilar uchun yanada samarali va teng huquqli ta'lim tajribasini ta'minlash uchun yechimlarni taqdim etadi. Bu o'quv dasturi, o'qituvchilarni tayyorlash, hamkorlik va ijtimoiy integratsiyaning muhimligini ta'kidlaydi.*

**Kalit so'zlar:** *inklyuziv ta'lim, xilma-xillik, tenglik, maxsus ehtiyojlar, asosiy oqim, sinfda yashash, hamkorlik.*

**Аннотация:** *В этой статье рассматриваются проблемы, связанные с инклюзивным образованием, и предлагаются решения для обеспечения более эффективного и эгалитарного обучения студентов с различными потребностями. Он подчеркивает важность учебной программы, подготовки учителей, сотрудничества и социальной интеграции.*

**Ключевые слова:** *инклюзивное образование, разнообразие, равенство, особые потребности, мейнстрим, жизнь в классе, сотрудничество.*

**Annotation:** *this article explores the problems associated with inclusive education and provides solutions to provide a more effective and equal educational experience for students with different needs. It emphasizes the importance of curriculum, teacher training, collaboration, and social integration.*

**Keywords:** *inclusive education, diversity, equality, special needs, mainstream, classroom living, collaboration.*

Inklyuziv ta'lim-bu turli xil qobiliyatlari, kelib chiqishi va o'rganish uslublaridan qat'i nazar, barcha o'quvchilar uchun teng ta'lim imkoniyatlarini ta'minlashga qaratilgan tushuncha. U ta'lim tizimidagi xilma-xillik, tenglik va ijtimoiy integratsiyani rivojlantirishga intiladi. Uning maqsadlari olijanob bo'lsa-da, inklyuziv ta'lim samarali hal qilinishi kerak bo'lgan bir qator muammolarni keltirib chiqaradi. Ushbu maqola inklyuziv ta'lim bilan bog'liq asosiy muammolarni ko'rib chiqadi va yanada inklyuziv va adolatli o'quv muhitini yaratish uchun echimlarni taklif qiladi.

Ushbu maqola uchun olib borilgan tadqiqotlar akademik adabiyotlarni, ta'lim muassasalarining hisobotlarini va inklyuziv ta'lim bilan bog'liq siyosiy hujjatlarni keng ko'rib chiqishni o'z ichiga olgan. Ushbu manbalar umumiy muammolarni,

muvaffaqiyatli strategiyalarni va takomillashtirishga muhtoj sohalarni aniqlash uchun tahlil qilindi.

Inklyuziv ta'limning maqsadi har bir talabaning bir xil ta'lim muhitida o'rganishi va ishtirok etishini ta'minlash bo'lsa-da, uni amalga oshirish bilan bog'liq muammolar va potentsial echimlar mavjud.

Inklyuziv ta'limning muammolari:

Resurslarning etishmasligi: inklyuziv ta'lim maxsus o'quv materiallari, yordamchi texnologiyalar va yordamchi xodimlar kabi qo'shimcha resurslarni talab qiladi. Ko'pgina maktablar va ta'lim tizimlari ushbu resurslarni etarli darajada ta'minlash uchun kurashmoqda.

O'qituvchilarni tayyorlash: o'qituvchilar ko'pincha qobiliyat va ehtiyojlarning keng doirasiga ega bo'lgan o'quvchilarni samarali o'qitish uchun maxsus tayyorgarlikka muhtoj. Biroq, barcha o'qituvchilar inklyuziv amaliyotni amalga oshirish uchun zarur tayyorgarlikdan o'tmaydi.

Salbiy munosabat va isnod: nogiron yoki alohida ehtiyojli o'quvchilar tengdoshlari va o'qituvchilarining kamsitish, isnod yoki salbiy munosabatlariga duch kelishi mumkin, bu esa ularning o'quv tajribasiga to'sqinlik qilishi mumkin.

Turli xil o'quv uslublari: inklyuziv sinflar ko'pincha turli xil o'quv uslublari va ehtiyojlariga ega bo'lgan o'quvchilardan iborat. O'qitish usullarini barcha o'quvchilarga moslashtirish o'qituvchilar uchun qiyin bo'lishi mumkin.

Sinflarni boshqarish: turli qobiliyat va ehtiyojlarga ega bo'lgan o'quvchilar aralashmasi bilan sinflarni boshqarish yanada murakkab bo'lishi mumkin, bu esa individual xatti-harakatlar va o'quv muammolarini hal qilish strategiyasini talab qiladi.

Inklyuziv ta'lim uchun echimlar:

O'qituvchilarni tayyorlash va malakasini oshirish: inklyuziv o'qitish strategiyalari, sinflarni boshqarish va turli ehtiyojlarni tushunishga qaratilgan o'qituvchilar uchun keng qamrovli o'quv dasturlarini taklif qilish ularga inklyuziv ta'lim muammolarini samarali hal qilishga yordam beradi.

Ta'lim uchun Universal dizayn (UDL): UDL o'quvchilarning keng doirasi foydalanishi va foydalanishi mumkin bo'lgan o'quv materiallari va usullarini loyihalashni o'z ichiga oladi va shu bilan doimiy moslashishga bo'lgan ehtiyojni kamaytiradi.

Hamkorlikdagi jamoaviy yondashuv: o'qituvchilar, maxsus ta'lim mutaxassislari, maslahatchilar va ota-onalarni o'z ichiga olgan hamkorlikdagi jamoalarni tashkil etish turli ehtiyojli o'quvchilar uchun shaxsiy ta'lim rejalari va qo'llab-quvvatlash strategiyasini ishlab chiqishga yordam beradi.

Qulay infratuzilma: maktablar barcha o'quvchilar uchun jismoniy jihatdan qulay bo'lishi kerak, turli nogironliklarni joylashtirish uchun tegishli imkoniyatlar va texnologiyalar mavjud.

Qo'llab-quvvatlash xizmatlari: maktab sharoitida nutq terapiyasi, kasbiy terapiya va maslahat kabi ixtisoslashtirilgan qo'llab-quvvatlash xizmatlarini taklif qilish nogiron o'quvchilarning muvaffaqiyat qozonishiga yordam beradi.

Tengdoshlarni qo'llab-quvvatlash va xabardorlik: o'quvchilar o'rtasida turli qobiliyat va ehtiyojlar to'g'risida xabardorlik va tushunishni targ'ib qilish yanada inklyuziv va qabul qiluvchi muhitni yaratishi, stigmani kamaytirishi mumkin.

Moslashuvchan o'quv dasturi: turli o'quv uslublari va qobiliyatlariga moslashtirilishi mumkin bo'lgan o'quv dasturini ishlab chiqish barcha o'quvchilarga samarali shug'ullanish va o'rganish imkonini beradi.

Ota-onalar va jamoatchilikni jalb qilish: ota-onalar va mahalliy hamjamiyatni ta'lim jarayoniga jalb qilish nogiron o'quvchilarni qo'llab-quvvatlash tizimini yaxshilashga olib kelishi mumkin.

Baholash va taraqqiyot monitoringi: turli qobiliyatlarni hisobga olgan holda baholashning turli usullaridan foydalanish o'quvchilarning taraqqiyotini aniqroq ko'rsatish imkonini beradi.

Siyosat va moliyalashtirishni qo'llab-quvvatlash: hukumatlar va ta'lim muassasalari etarli resurslarni ajratishlari va inklyuziv ta'lim va uni amalga oshirishga ustuvor ahamiyat beradigan siyosatni ishlab chiqishlari kerak.

Inklyuziv ta'lim-bu har bir o'quvchi akademik va ijtimoiy jihatdan rivojlanishi mumkin bo'lgan muhitni yaratish uchun barcha manfaatdor tomonlardan hamkorlik, uzluksiz o'rganish va majburiyatni talab qiladigan doimiy jarayon.

Inklyuziv ta'lim ta'lim tizimida xilma-xillik va tenglikni rivojlantirish uchun ulkan salohiyatga ega. Biroq, uni amalga oshirish murakkab va ko'p qirrali bo'lib, o'qituvchilar, ma'murlar, siyosatchilar va jamoalarning hamkorlikdagi harakatlarini talab qiladi. Belgilangan muammolar haqiqatan ham inklyuziv o'quv muhitini yaratish uchun yaxlit hal qilinishi kerak bo'lgan tizimli muammolarga ishora qiladi. Tavsiya etilgan strategiyalar ijobiy o'zgarishlar uchun asos yaratishga qaratilgan bo'lib, o'qituvchilarni har tomonlama tayyorlash, resurslarni to'g'ri taqsimlash va xilma-xillikni aktiv sifatida qabul qilish uchun fikrlashning o'zgarishi muhimligini ta'kidlaydi.

Xulosa va takliflar:

Inklyuziv ta'lim o'z qiyinchiliklaridan xoli emas, ammo bu qiyinchiliklarni kelishilgan harakatlar bilan engib o'tish mumkin. O'qituvchilar va maktab xodimlari o'quvchilarning turli ehtiyojlarini qondirish qobiliyatini oshirish uchun doimiy ravishda malaka oshirishga muhtoj. Hukumatlar va ta'lim muassasalari maktablarni to'g'ri turar joy bilan ta'minlash uchun zarur bo'lgan resurslarga ega bo'lishini ta'minlash uchun moliyalashtirishga ustuvor ahamiyat berishlari kerak. Bundan tashqari, xilma-xillikni tan olish va qadrlash tomon kengroq ijtimoiy siljish ijtimoiy stigmatizatsiyani kamaytirishga yordam beradi.

Oldinga siljish uchun manfaatdor tomonlar o'rtasida hamkorlik zarur. Siyosatchilar o'qituvchilar, ota-onalar va o'quvchilar bilan har bir talabaniyoyob ehtiyojlarini qondiradigan keng qamrovli siyosatni ishlab chiqishlari kerak. Bundan tashqari, o'qituvchilar hamkorlik muhitini rivojlantirish kerak, qaerda mainstream talabalar va maxsus ehtiyojlari bilan birga o'rganish va o'sishi mumkin.

Inklyuziv ta'lim nafaqat turli xil o'quvchilarni o'qitish bilan bog'liq; bu farqlarni nishonlaydigan inklyuziv jamiyatni shakllantirish haqida. Muammolarni tan olish va samarali echimlarni amalga oshirish uchun birgalikda ishlash orqali biz haqiqatan ham hech kimni ortda qoldirmaydigan ta'lim tizimini qurishimiz mumkin.

### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida qarori PQ-4312 08.05.2019
2. Д.З. Ахметова, З.Г. Нигматов, Т.А. Челнокова, Г.В. Юсупова и др. Педагогика и психология инклюзивного образования: учебное пособие . – Казань, 2013
3. Буторина, О. Г. Об опыте воспитания и обучения детей с ограниченными возможностями здоровья / О. Г. Буторина // Воспитание школьников, 2010.
4. Vohoboba, M., & Gulmira, G. (2025). Nutqida muammolari bo'lgan bolalarga bo'lgan munosabat va ularning ijtimoiy adaptatsiyasi. Science and Education, 6(2), 216-219.
5. Turg'unpo'latova, D., & Voxobova, M. (2025). Inklyuziv ta'limda logopedik yordamning o'rni. Science and Education, 6(5), 350-355.
6. Abdurashidova, D. A. Q., & Oribboyeva, D. (2025). Nutqida nuqsoni bor bolalarning psixologiyasi. Science and Education, 6(10), 579-583.
7. Munira, V. (2025, March). ALALIA IMPROVISATIONAL METHODS OF PREPARATION FOR WORK ON SPEECH IMPAIRMENT. In International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences (pp. 93-97).
8. Jaxongirova, M. N. Q., & Voxobova, M. (2025). Boshlang 'ich sinf o 'quvchilarining nutqiy ko 'nikmalarini rivojlantirish. Science and Education, 6(5), 283-287.
9. Sadirdinovna, V. M. (2023). Corrective pedagogical work carried out in stuttering children. JournalNX, 9(12), 372-375.
10. SADIRDINOVNA, V. M. (2023). Ways and methods of speech formation of children with alaliya speech defects. Confrencea, 3(03), 231-235.
11. Munira, V., & Marhabo, Q. (2024). Ovoz kamchiliklarining uchrashi va ularni bartaraf etishning pedagogik asoslari. Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi, 15, 29-32.

12. Sadirdinovna, V. M. (2023). Formation of speech imitation in children with severe degree of motor alalia. Open Access Repository, 4, 316-320.
13. Sadirdinovna, V. M. (2023). Features of the formation of imitation of speech in children with alalia speech defects. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 11(12), 1001-1004.
14. Munira, V., & Sodiqjonovna, M. X. (2024). Bolalarda yuvinel revmatoid artrit kasalligining kelib chiqishi hamda uning oldini olish choralari. Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi, 15(1), 33-35.
15. Vaxobova, M. (2024). O'smirlarning ota-onalari bilan munosabatlaridagi muammolar. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 4, 53-57.
16. Munira, V., & Shoxistaxon, T. (2024). Bolalar nutqining rivojlanishida atrof muhit va oilaning ahamiyati. Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi, 15(1), 51-69.